

маглі атрымаць спецыяльнасць альбо ўладкавацца ў вытворчую арцель і майстэрню. Для маці з малалетнімі дзецьмі былі арганізаваныя дзіцячыя садкі і яслі.

1. Ликвидация безработицы в СССР 1917-1930 гг. // Л.С. Рогачевская. – АН СССР. Ин-т истории СССР. – М.: Наука, 1973. – 382 с.
2. Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. – Ф. 6. – Воп. 1. – Спр. 97. Доклад по обследованию и наблюдению за деятельностью ЦК Помпедгола и его органов с августа 1921 года по настоящее время.
3. Дзяржаўны архіў грамадскіх аб'яднанняў Маглёўскай вобласці – Ф. 6643. Воп. 1. – Спр. 104. Переписка с партийными, советскими органами, партиячейками об организационно-партийной работе.
4. Дзяржаўны архіў Віцебскай вобласці. – Ф. 95. – Воп. 1 – Спр. 357. Дело о ликвидации Витебской губернской комиссии по борьбе с последствиями голода и передаче подведомственных ей учреждений по борьбе с безработицей комитету биржи труда.
5. Сергеенко А.В. Безработица в СССР в 1920-е гг. и борьба с нею / А.В. Сергеенко // Научный потенциал молодежи – будущему Беларуси: материалы V Международной молодежной научно-практической конференции, УО “Полесский государственный университет”, г. Пинск, 31 марта 2011 г.: в 4 ч. Ч. 2 / Национальный банк Республики Беларусь [и др.]; редкол.: К.К. Шебеко [и др.]. – Пинск: ПолесГУ, 2011. – С. 262 – 263.
6. Исаев, А.А. Безработица в СССР и борьба с нею. (За период 1917-1924 г.г.) / А. Исаев. – М.: Вопросы труда, 1924. – 79 с.
7. Дзяржаўны архіў Віцебскай вобласці. – Ф. 95. – Воп. 1 – Спр. 57. Постановления и циркуляры Наркомата труда РСФСР, переписка с Наркоматами труда и уездными отделами труда о порядке направления безработных на работу через биржи труда.

АДМІНІСТРАЦЫЙНАЯ ПРЫНАЛЕЖНАСЦЬ ВІЦЕБСКАЙ ГУБЕРНІ Ў ПАЧАТКУ 1919 ГОДА

А.В. Бараноўскі

Мінск, Інстытут гісторыі НАН Беларусі

Фарміраванне дзяржаўнай тэрыторыі Беларусі з'яўляецца актуальнай тэмай для разумення гістарычнага шляху беларускага дзяржавы. Тым не менш дадзенае пытанне вывучана недастаткова, асабліва на лакальным узроўні. Часта пазіцыі губернскага і мясцовага кіраўніцтва адрозніваюцца кардынальна.

Мэтай нашага даследавання з'яўляецца вывучэнне фарміравання адміністрацыйнай прыналежнасці Віцебскай губерні ў пачатку 1919 года.

Матэрыял і метады. У працэсе даследавання былі выкарыстаны матэрыялы Дзяржаўнага архіва Віцебскай вобласці. Метадамі даследавання з'яўляюцца агульнанавуковыя і спецыяльна-гістарычныя метады: гісторыка-тыпалагічны і гісторыка-сістэмны.

Вынікі і іх абмеркаванне. Пасля прыходу да ўлады ў Польшчы Ю. Пілсудскага, быў узяты курс на падрыхтоўку ваеннай інтэрвенцыі ў савецкую Расію. У сувязі з гэтым ЦК РКП(б) прыняў рашэнне стварыць уздоўж заходняй мяжы РСФСР бар'ера з фармальна незалежных савецкіх дзяржаў. Беларуская рэспубліка павінна была стаць апошнім звяном у ланцугу, якая б аддзяліла савецкую Расію ад капіталістычных дзяржаў.

У ноч з 1 на 2 студзеня 1919 г. у Смаленску быў абвешчаны Маніфест аб утварэнні Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусі. Віцебская, Гродзенская, Магілёўская, Мінская і Смаленская губерні ўвайшлі ў яе склад. Адрозна пасля абвешчання рэспублікі з губерняў у ЦК РКП(б) пайшлі звароты з пратэстамі супраць утварэння ССРБ і ўключэння ў яе склад. Найбольш непрымальную пазіцыю адносна далучэння да Беларускай рэспублікі заняла Віцебская партыйная арганізацыя.

2 студзеня ў Віцебску адбылося пасяджэнне мясцовага партыйнага камітэта РКП(б), на якім Віцебскае партыйнае кіраўніцтва выказалася прынцыпова супраць стварэння Беларускай Рэспублікі [1, арк. 1]. Падчас наступнага пасяджэння, якое адбылося 9 студзеня, абмяркоўваліся ўзаемаадносіны паміж Віцебскім губвыканкамам і Беларускамі наркаматамі. Так, П.К. Сяргіеўскі адзначыў, што паколькі Беларуская рэспубліка была створана абласной канферэнцыяй партыі, то неабходна практычна падпарадкавацца Беларускаму наркамату. Старшыня губкама РКП(б) С.М. Крылоў заявіў, што ў Маскву дэлегавана С.І. Шейдліна, якая павінна там высветліць, ці можна будзе губернскаму з'езду Саветаў і канферэнцыі партыі падняць пытанне супраць стварэння Беларускай рэспублікі, а зараз мясцоваму кіраўніцтву неабходна падпарадкавацца Беларускай рэспубліцы [1, арк. 4 аб.–5].

16 студзеня адбыўся агульны сход Віцебскай арганізацыі РКП(б), на якім М.А. Еўсцігнееў прайнфармаваў прысутных, што атрымана тэлеграма, згодна з якой па патрабаванню Беларускай рэспублікі неабходна ўзаемадзейнічаць з Вышэйшым Саветам народнай гаспадаркі ССРБ, а не з Цэнтрам як раней. На думку Еўсцігнеева, Беларусь магчыма вылучыць

толькі ў палітычным дачыненні, а не ў эканамічных адносінах. Віцебская, Мінская, Магілёўская губерні змогуць існаваць і працаваць асобна, але пры узаемадзеянні з Цэнтрам, а не з Мінскам. “Зараз жа наша прамысловасць асуджаная на пагібель, бо ў нас не будзе крыніцы, каб задаволіць насельніцтва”. Пяскоўскі ў цэлым згаджаецца з Еўсцігнеевым і дадае, што Беларусь краіна не прамысловая і самая адсталая, яна цалкам далучылася да цэнтральнай Расіі і “калі мы аддзелімся, то станем на шлях небяспечны”. У выніку сход прыняў рэзалюцыю, згодна з якой усё беларускія губерні ў эканамічных, культурных і ваенна-палітычных адносінах непарыўна звязаны з РСФСР, а стварэнне Беларускай рэспублікі разбурыць наладжаныя сувязі [2, арк. 2–3].

У гэты ж дзень камітэт Віцебскай арганізацыі РКП(б) самым рашучым чынам выказаўся супраць раздрабнення Савецкай Расіі на шэраг дробных рэспублік. “Стварэнне Беларускай рэспублікі не апраўдваецца ніякімі меркаваннямі. Край ўжо даўно русіфікаваны, мовы і нацыянальнай культуры няма. Беларускіх тэндэнцый у шырокіх пралетарскіх і сялянскіх масах не мелася і не маеца” [3, с. 78–79].

20 студзеня з Масквы вярнулася Шейдліна. Яна азнаёміла мясцовы партыйны камітэт з рашэннем Цэнтра аб выдзяленні Віцебскай губерні з Беларускай Рэспублікі і далучэнні да Савецкай Расіі. У той жа дзень адпаведная пастанова была праведзена на III Віцебскай губернскай партыйнай канферэнцыі [4, с. 149]. У рэзалюцыі партыйнай канферэнцыі адзначалася: “Как известно, на I съезде коммунистов Белорусской Республики было решено вместо Западной коммуны организовать Белорусскую республику, в состав которой должна была войти и Витебская губерния. Мы же, обсудив этот вопрос на месте, пришли к такому заключению, что Витебская губерния ничего общего не имеет с Белоруссией, население совершенно обрусело, а потому и было решено приветствовать выделение Витебской губернии из состава Белорусской ССР” [5, арк. 40]. Праз два дні Віцебскі губкам РКП(б) накіраваў тэлеграму ў ЦК РКП(б) аб выдзяленні са складу ССРБ. 27 студзеня Цэнтральнае Бюро КП(б)Б, заслухаўшы рэзалюцыю партыйнай канферэнцыі Віцебскай губерні аб неўваходжанне ў склад Беларусі, паставіла адмовіцца, як у савецкіх, так і ў партыйных адносінах ад Віцебскай губерні, даўшы апошняй поўную свабоду звязвацца непасрэдна з Цэнтрам ці ўваходзіць у іншае абласное аб’яднанне [3, с. 87].

2–3 лютага ў Мінску адбыўся I Усебеларускі з’езд Саветаў, які пагадзіўся з жаданнем Віцебскай, Магілёўскай і Смаленскай губерняў застацца ў складзе РСФСР. Пры гэтым улады Віцебскай губерні лічылі пытанне настолькі прадвызначаным, а сам з’езд чыстай фармальнасцю, што адмовіліся пасылаць сваю дэлегацыю ў Мінск [4, с. 153].

Заклучэнне. Можна вылучыць некалькі прычын выключэння Віцебскай губерні са складу Беларускай рэспублікі:

па-першае, нядобранадзейная знецінепалітычная абстаноўка. Польшча прэтэндавала на беларускія землі і адмаўлялася прызнаць ССРБ. Кіраўніцтва РКП(б) дапускала магчымасць ахвяры беларускімі землямі, але не ўсёй тэрыторыяй, таму было вырашана вярнуць Віцебскую, Магілёўскую і Смаленскую губерні назад РСФСР;

па-другое, жаданне ЦК РКП(б) прадухіліць магчымы рост сепаратысцкіх настрояў і не дапусціць развіцця канфлікту паміж групамі Мяснікова і Жылуновіча;

па-трэцяе, губерні якія вярталіся ў склад РСФСР мелі важнае значэнне ў забеспячэнні харчаваннем цэнтральных раёнаў Расіі. У сваю чаргу Цэнтр адыгрываў велізарную ролю ў эканамічных адносінах для дадзеных губерняў. Віцебскае партыйнае кіраўніцтва адзначала, што ў выпадку канчатковага далучэння да ССРБ прыйдзеца ламаць сваю гаспадарку.

Такім чынам, рашэнне аб далучэнні Віцебскай губерні да РСФСР прымалася з палітычнага і эканамічнага пункту гледжання, а не нацыянальнага.

1. Дзяржаўны архіў Віцебскай вобласці (далей – ДАВВ). – Ф.10050-п. – Воп.1. – Спр. 27.
2. ДАВВ. – Ф.10050-п. – Воп.1. – Спр. 24.
3. Государственные границы Беларуси : сб. документов и материалов. В 2 т. Т. 1. (март 1917 – ноябрь 1926) / сост. : В. Е. Снапковский [и др.]. – Минск : БГУ, 2012. – 495 с.
4. Хомич С.Н. Территория и государственные границы Беларуси в XX веке: от незавершенной этнической самоидентификации и внешнеполитического произвола к современному status quo / С.Н. Хомич – Минск: Экономпресс, 2011. – 415 с.
5. ДАВВ. – Ф.10050-п. – Воп.1. – Спр. 22.